

Gäller för: Utväg Södra Älvsborg, Utväg Skaraborg

Giltig från: 2026-02-10

Innehållsansvar: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Giltig till: 2028-02-10

Granskad av: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Godkänd av: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Barn som anhöriga

Den lokala rutinen lutar sig mot Regional medicinsk riktlinje, ”Barn som anhöriga” som är fastställd av hälso- och sjukvårdsdirektören och utarbetad av projektgruppen Barn som anhöriga, uppdaterad av Koncernstab regional utveckling i samarbete med Barnskyddsteamet, och Central barnhälsovård

Syfte

Syftet med rutinen är att erbjuda information, råd och stöd till barn som anhöriga inom Utvägs verksamhet.

Rutinen skall vara välkänd och etablerad i verksamheten för att all personal ska ha ett likvärdigt tillvägagångssätt i möten med våldsutsatta och våldsutövare.

Huvudbudskap

- Information, råd och stöd ska ges till barn som anhöriga
- Utarbetade rutiner ska finnas i Utvägs verksamhet

Bakgrund

Sedan 2010 regleras barnets rätt som anhörig i hälso- och sjukvårdslagen. Barn som anhöriga är en riskgrupp för att utveckla framtida psykisk och fysisk ohälsa och de riskerar även i övrigt en ogynnsam utveckling. Information och råd om förälders, annan vuxens eller syskons tillstånd samt adekvat stöd minskar denna risk. Genom att barnet får det stöd det är i behov av lindras dess oro vilket är gynnsamt för hela familjen.

FN:s konvention om Barnets rättigheter är sedan 2020-01-01 lag: [Lag \(2018:1197\) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter Svensk författningssamling 2018:2018:1197 - Riksdagen](#) Lag om FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är vägledande i beslut som rör barn som patient och barn som anhörig. För att kunna bedöma och beakta barnets bästa vid beslut om, och stöd till barnet och dess familj, ska hälso- och sjukvården ha kunskap om barnkonventionen och barnrättsperspektivet.

Från och med 2021-08-01 inkluderas i den regionala medicinska riktlinjen även barn som anhöriga om barnet eller någon närstående till barnet utsatts för våld eller andra övergrepp.

Hälso- och sjukvårdslagen

Så här säger Hälso-och sjukvårdslagen (2017:30) kap 5 7§ om barn som anhöriga:

Ett barns behov av information, råd och stöd ska särskilt beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med:

1. har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning,
2. har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada,
3. har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar, eller
4. **utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp.**

Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider. Lag (2021:648).

Lagstiftningen anger inte diagnoser utan det är förälders, annan vuxens eller syskons missbruk, sjukdom, våldsutsatthet eller skadas eventuella inverkan på barnet nu och i framtiden som avgör huruvida barnet omfattas av 5 kap.7§ HSL. Exempel:

Barn som bevittnat eller upplevt våld eller andra övergrepp är en nyligen tillagd grupp som har rätt till information, råd och stöd. Från och med 2021 är det också att betrakta som ett brott om ett barn upplevt våld i nära relationer.

Förtydligande av begrepp och definitioner

- Med barn avses personer upp till 18 år.
- Barn i samhällsvård, barn till frihetsberövade föräldrar, barn med funktionsnedsättning och barn med flyktingbakgrund är särskilt sårbara och ska ägnas särskild uppmärksamhet.
- Med ”förälder eller annan vuxen” avses biologisk förälder, styvförälder, adoptivförälder eller familjehemsförälder och andra viktiga vuxna runt barnet och dess familj.
- I Västra Götalandsregionens verksamheter inkluderas även ett barn som har syskon med våldsutsatthet. Syskon uppmärksammas på samma sätt som anges i 5 kap.7 § HSL. När ”förälder eller annan vuxen” benämns i detta dokument innefattar det även syskon.

Observera att vid misstanke om att barn far illa ska alltid en orosanmälan till socialtjänsten göras enligt rutin. Här hittar du stöd för att uppmärksamma och anmäla misstanke om att barn far illa.

Orosanmälan gällande barn och unga och barn under 18 år som far illa eller riskerar att fara illa inklusive barn som har bevittnat/upplevt våld [Orosanmälan gällande barn och unga \(vgregion.se\)](https://vgregion.se)

Kartlägg och bedöm behovet av information, råd och stöd

Vårdens bedömningar av barnets och familjens behov måste utgå från en samlad bild av hur situationen och förutsättningarna i familjen ser ut just nu. Bedömningarna kan ta hänsyn till vilka resurser och sociala nätverk som finns i övrigt runt barnet.

Enligt barnkonventionen ska man vid alla åtgärder som rör barn, i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Därför måste både omständigheterna runt barnet och barnets egna förutsättningar vägas in när barnet får information, råd och stöd. En viktig utgångspunkt kan vara att erbjuda barnet en möjlighet att berätta om sin situation.

Som stöd i bedömningen kan du ställa följande frågor:

- Har barnet själv uttryckt behov av information eller annat stöd?
- Har föräldern själv eller annan vuxen i barnets närhet förutsättningar att ge detta?
- Behöver föräldern ytterligare råd och stöd?

- Har barnet eller familjen behov av andra stödinsatser?
- Vilka stödinsatser har familjen idag?
- När det gäller barn vars förälder har en kontakt på Utväg behöver man särskilt beakta om information till barnet kan medföra risker för barnet eller den andra föräldern

Handläggning

Rutiner för hur behovet av information, råd och stöd uppmärksammas och tillgodoses ska vara förankrade i verksamheten. Det ska vara väl känt på arbetsplatsen vem som gör vad och det ska framgå av skriftlig rutin. Redan i första kartläggningssamtalet efterfrågar behandlaren om klienten har barn och hur vårdnad och umgänge ser ut.

Den information och det stöd som ges till barn som anhörig ska vara anpassat till barnets ålder och mognad. Språktolk används när barnets och/eller den vuxnes förståelse av svenska är begränsad. Har den vuxne och/eller barnet behov av teckenspråkstolk, skrivtolk, syntolk, bildstöd med mera används det.

Hur det enskilda barnet reagerar och vilka behov av stöd och hjälp det har beror på en rad faktorer, exempelvis tidigare traumatiska upplevelser, personlighet, ålder och mognad. I erbjudande om information, råd eller stöd ska hänsyn tas till barnets individuella behov och familjens resurser. Samtalsklimatet i familjen och hur föräldrarna och andra vuxna klarar av att förhålla sig till situationen har stor betydelse. Särskilt viktigt blir också att bedöma skydd och säkerhetsaspekter för barnet och en eventuellt våldsutsatt omsorgsperson till barnet. Bedömningen kan landa i att det inte är lämpligt att informera barnet utifrån en skyddsaspekt.

Vid allvarliga händelser varierar föräldrarnas mående och föräldraförmåga över tid och barnets reaktioner varierar därefter. Behovet av, och möjligheten till information, råd och stöd kan därför behöva anpassas över tid och inte bara erbjudas vid ett tillfälle.

Informationen dokumenteras i klientens journal tillsammans med aktuella KVÅ koder, se nedan.

KVÅ-koder

DU055

Samtal med vuxen patient om minderårigas behov och möjlighet

till stöd. Avser situationer enligt 5 kap 7§ hälso- och sjukvårdslagen då minderårigt barns förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos har en psykisk/fysisk sjukdom/funktionsnedsättning, substansmissbruk eller **utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp**. Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider.

Ett förtydligande avseende Utvägs verksamhet är att koden gäller såväl våldsutsatta som våldsutövande klienter.

DU056

Samtal med vuxen patient och berörd minderårig om barnets situation och behov. Information, råd och stöd genom samtal enligt Hälso- och sjukvårdslagen 5 kap 7§ med barn och förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos.

Ett förtydligande avseende Utvägs verksamhet är att koden gäller såväl våldsutsatta som våldsutövande klienter.

DU057

Samtal med minderårig vars förälder är patient om den minderårigas situation och behov. Åtgärden innebär information, råd och stöd enligt Hälso- och sjukvårdslagen 5 kap 7§ genom samtal med barn (utan närvaro av förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos).

Samtycke behöver inte inhämtas av båda vårdnadshavarna, då samtalet är av informativ karaktär. Lämplighet behöver dock bedömas.

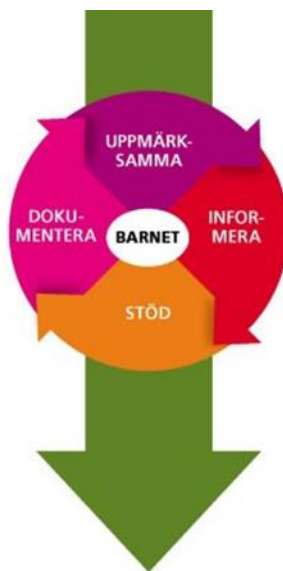
Ett förtydligande avseende Utvägs verksamhet är att denna åtgärd avser informationssamtal med barn.

Information, råd och stöd

Begreppen information, råd och stöd kan vara snarlika åtgärder och det är inte alltid möjligt eller nödvändigt att skilja dem åt. Bra information och goda råd kan ha en stödjande effekt på samma sätt som gott stöd kan ha en behandlande effekt.

Barnet har utifrån ålder och mognad rätt till delaktighet och inflytande. Information och stöd till de vuxna i barnets närhet kan i vissa fall vara tillräckligt för att barnet ska få den information och det stöd som behövs. Ibland kan föräldern avböja nödvändig information och stöd för sitt barn. Det kan bero på olika saker,

men oavsett skäl är det den ansvarige behandlaren på Utväg att arbeta motiverande med föräldern med fokus på barnets behov. Utväg har tagit fram informationsmaterial som riktar sig till barn som föräldern kan ta med hem till barnet och gå igenom tillsammans. Det finns också en broschyr som riktar sig till föräldern med information som är viktig för att kunna möta sitt barn.

[Webbutbildning för dig som möter Barn som anhöriga | Nationellt kompetenscentrum anhöriga \(anhoriga.se\)](https://anhoriga.se)

Information

Behandlaren ansvarar för att prata med klienten om barnets rätt till information som anhörig samt att följa upp hur information mottagits. Personalen på Utväg samverkar med varandra och tar stöd i varandras kompetens. Information kan ges på olika vis;

1. Genom att uppmärksamma barnets behov av information av situationen.
2. Informationsbroschyr om Utväg
3. Samhällets resurser, hemsidor, chattforum m m.
4. Erbjuder klientens barn att besöka Utväg i syfte att kunna informera barnet om den aktuella situationen som föranleder att föräldern går i stöd på Utväg. Besöket kan handla om att barnet visas runt i lokalerna och görs delaktig i det som sker när föräldern är på samtal/grupp om så är lämpligt.

Om det finns misstanke att barnet kan fara illa p g a utebliven information, råd och stöd, eller av annan orsak, behöver

behandlaren ta ställning till om det ska göras en anmälan till socialtjänsten om barn som far illa.

Råd

Råd kan vara att erbjuda samtal till de vuxna i barnets närhet om hur de kan gå tillväga i sin och barnets situation. Klienten kan behöva råd inför samtal med sitt barn eller hur skola och släkt kan informeras eller vart de kan vända sig för stöd. Råd till barn liknar råd till vuxna, utifrån barnets ålder och mognad.

Stöd

Stöd kan bestå av en planerad insats som sker efter en bedömning av barnets och familjens behov. Stöd inom Utväg sker enligt särskilda modeller och metoder exempelvis ”Trappanmodellen” för barn som upplevt våld. Om föräldern eller Utväg inte kan tillgodose barnets behov av råd och stöd ska barnet erbjudas hjälp att få kontakt med annan instans. Det kan vara stödgrupp, elevhälsa, barnhälsovård eller socialtjänst. Konsultera socialtjänsten vid behov. Utvägs personal behöver ha god kännedom om vilka möjligheter till hjälp det finns att tillgå i Utvägs samverkansområde, exempelvis inom kommun, hälso- och sjukvård och skola. De olika aktörerna ska samarbeta runt familjen med barnets bästa i fokus. I de fall flera huvudmän är inblandade runt familjen ska vid behov en samordnad individuell plan, (SIP), upprättas, se [Riktlinje för SIP - Vårdsamverkan i Västra Götaland \(vardsamverkan.se\)](#)

Om det framgår att barnet är i behov av samtalsstöd från Utväg är rutinerna att samtycke inhämtas från båda vårdnadshavarna.

Ansvarsnivåer

Ansvar för att barn och deras förälder får det stöd de har rätt till vilar på olika nivåer. För så hög följsamhet som möjligt ska personal i VGR:s verksamheter, där barn som anhöriga finns enligt ovan beskrivna definitioner, genomgå den webbaserade utbildningen ”Barn som anhöriga – Våga fråga

Barnombud eller motsvarande funktion, t.ex. ombud för barnets rättigheter, ska utses inom samtliga verksamheter. Antal barnombud och dess ansvarsområde varierar utifrån verksamhetens behov. I grunduppdraget ingår att tillse att barnets perspektiv som anhörig uppmärksammas. Barnombuden eller liknande funktion ska erbjudas särskild kompetensutveckling och medverka i förvaltningsgemensamma nätverk.

Förvaltningschefen ansvarar för att:

- Området ”barn som anhöriga” bevakas regionalt och nationellt samt att relevanta förvaltningsgemensamma insatser genomförs inom området.

Verksamhetschefen ansvarar för att:

- Det upprättas skriftliga rutiner där det tydligt framgår vem som ansvarar för vad.
- Tillse att särskilt utsedd medarbetare ansvarar för utveckling av modeller och metoder.
- Tillse att särskilt utsedd medarbetare kartlägger barnets och familjens resurser och behov.
- Möjliggör för medarbetare att ta del av relevanta kompetenshöjande insatser.
- Att uppföljning och utvärdering av verksamhetens rutiner regelbundet genomförs.
- Möjliggör samverkansformer mellan hälso- och sjukvården, kommun och idéburna organisationer.

Enskilda medarbetare ansvarar för att:

- Alltid uppmärksamma om klienten har barn.
- Kartlägga barnets informationsbehov och behov av råd och stöd och vid behov erbjuda detta eller hänvisa vidare.
- Dokumentera i journal vad som är gjort och vad som återstår.
- Följa upprättade rutiner och vid behov påkalla översyn.
- Påtala avvikelse från bestämmelsen eller rutin i aktuellt system.
- Samverka inom den egna förvaltningen och med andra aktörer.
- Följa rutiner vid misstanke om att barn far illa.

Uppföljning av denna lokala riktlinje

Uppföljning av denna riktlinje på verksamhetsnivå sker genom:

- att verksamheterna har skriftliga och aktuella rutiner
- att verksamheterna har en funktion som följer upp att barn som anhöriga uppmärksammas enligt rutin. Detta genom att verksamheten utser Barnombud samt att barn som anhöriga lyfts på teamkonferens. En gång per år behöver den lokala riktlinjen gås igenom i arbetsgruppen. Vid

nyanställning skall rutinen ingå vid introduktion av ny medarbetare.

- att åtgärder vidtagits och mäts genom KVÅ-koder

Uppföljning på koncernnivå sker genom

- att innehållsansvarig omvärldsbevakar barns rätt som anhöriga ur ett nationellt och regionalt perspektiv
- att innehållsansvarig vid behov initierar revidering av riktlinjen

Relaterade dokument

[Regional medicinsk riktlinje Barn som anhöriga](#)

[Våld i nära relationer Regionhälsan](#)

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Utväg Södra Älvsborg, Utväg Skaraborg

Innehållsansvar: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Granskad av: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Godkänd av: Kerstin Nettelblad, (kerne1), Verksamhetschef

Dokument-ID: RHS9926-1306825477-56

Version: 2.0

Giltig från: 2026-02-10

Giltig till: 2028-02-10